

Kwetsbare mensen doen mee in buurten en wijken

Onderzoeksresultaten van een ontwikkel- en onderzoeksproject
Periode 2009-2010



WELKOM ZIJN EN PRETTIG WONEN



HIER WOON IK!
Samen maken wij de wijk

Bij ons in Braakhuizen



wooninc.

Wmoraad-gm.nl



.....

Dr. J.M. Habraken
Dr. E.P.M. Brouwers
Prof. dr. I.M.B. Bongers

Universiteit van Tilburg, Tranzo, Academische Werkplaats Geestdrift
Januari 2011



Mogelijk gemaakt door:



Provincie Noord-Brabant



Inhoudsopgave

De aanleiding.....	2
De pilots.....	3
Samenstelling.....	3
Activiteiten.....	4
De kwetsbare mensen.....	5
Doelgroep: wat is kwetsbaarheid?	5
Kwetsbare mensen in beeld.....	6
Professionals aan het woord	10
Bevorderende en belemmerende factoren	11
De basis is gelegd.....	13
Bijlage: Resultaten specifiek voor pilot ‘Samen meer in Boxmeer’	A
Doelgroep: wat is kwetsbaarheid in Boxmeer?	A
Kwetsbare mensen in beeld: Boxmeer	B
Professionals aan het woord in Boxmeer	F
Bevorderende en belemmerende factoren in Boxmeer.....	G

De aanleiding

Het project 'Kwetsbare mensen doen mee in buurten en wijken' is ontstaan vanuit een gezamenlijk initiatief van de Provinciale Raad voor Volksgezondheid en Maatschappelijke Zorg in Noord-Brabant (PRVMZ) en Tranzo, Universiteit van Tilburg. Het doel was om op een aantal plekken in Noord-Brabant een impuls te geven aan de ondersteuning van ouderen en mensen met een lichamelijke, een verstandelijke of een psychische beperking om ze zo lang mogelijk zelfstandig in de wijk te laten wonen en participeren. Er zijn in de afgelopen jaren diverse initiatieven ontwikkeld om kwetsbare groepen te helpen bij hun maatschappelijke participatie. Deze initiatieven waren bijna altijd gericht op de eigen doelgroep van de organisatie die het initiatief had ontwikkeld. Het aanbod is daardoor grotendeels sectoraal ingestoken en versnipperd als je het beziet vanuit de kwetsbare burger. Het vernieuwende van dit project was om de doelgroep niet uit te kiezen op basis van diagnose of beperking, maar om op wijkniveau een gezamenlijke verantwoordelijkheid te creëren voor alle kwetsbare wijkbewoners. Aan deze gezamenlijke verantwoordelijkheid zouden diverse (zorg)organisaties hun steentje bijdragen (intersectorale samenwerking). Bij het uitkiezen van de locaties voor de pilots van het project werd aangesloten bij bestaande initiatieven op het gebied van wijkgericht werken en intersectorale samenwerking. Er zijn uiteindelijk individuele pilots van start gegaan op vier verschillende plekken in Noord-Brabant:

- Samen meer in Boxmeer (Boxmeer)
- Bij ons in Braakhuizen (Geldrop)
- Ik zie je.... In Ussen (Oss)
- Hier woon ik! (Tilburg)

De eerste twee jaar van het project (2009 en 2010) werden begeleid met actieonderzoek vanuit Tranzo. Het onderzoek is ondersteunend geweest aan de praktijk. Dit houdt in dat de gegevens die werden verzameld in het kader van het onderzoek, in overleg met de wijkpilots werden gekozen en dat de methoden die werden gebruikt zowel voor het onderzoek alsook voor het project in de praktijk een meerwaarde hadden. De resultaten van dit begeleidend actieonderzoek zijn in deze rapportage weergegeven.

De pilots

De gemeenten waarin de pilots plaatsvonden waren verschillend wat betreft aantal inwoners. Hieronder staat beschreven hoeveel inwoners de betreffende wijken hebben en hoe de samenstelling van de wijkteams eruit zag per pilot.

Samenstelling



Bij ons in Braakhuizen



Aantal inwoners:

28.609

7.910

14.725

31.562

Deze organisaties deden mee:

Welzijn

Welzijn

Welzijn

Welzijn

GGZ

GGZ

GGZ

GGZ

MEE

MEE

MEE

MEE

Gemeente

Gemeente

Gemeente

Gemeente

Verstandelijk

Verstandelijk

Verstandelijk

Verstandelijk

gehandicapten

gehandicapten

gehandicapten

gehandicapten

Thuiszorg

Thuiszorg

Thuiszorg

Thuiszorg

Maatschappelijk werk

Woningbouw

Woningbouw

Steunpunt mantelzorg

Wijkraad

Activiteiten

De activiteiten die werden uitgevoerd door de deelnemende pilots waren divers en lieten verschillen zien in invalshoek. De activiteiten kunnen worden onderverdeeld in verschillende categorieën:

- Professionals leren elkaar kennen
Hiermee begon het project in alle pilots. Professionals moesten elkaar en de wijk eerst leren kennen. Om dit te bereiken werden hulpmiddelen gebruikt zoals professionele netwerkcirkels, wijkscans, wijkwandelingen en wijkborrels.
- In contact met kwetsbare mensen
Er werden collectieve activiteiten georganiseerd voor kwetsbare burgers en/of andere wijkbewoners. Deze activiteiten werden georganiseerd om in contact te komen met kwetsbare mensen, en om kwetsbare mensen zichtbaar te maken voor de overige wijkbewoners. Denk hierbij aan een speciale pagina in de wijkkrant, en aan het creëren van ontmoetingen (zoals tijdens een wijkfeest, wijkwandeling, broodmaaltijd of carnavalsmiddag).
- Ondersteuningsbehoefte van individuele kwetsbare burgers
Een hulpmiddel om de ondersteuningsbehoefte van deze burgers in kaart te brengen was de vragenlijst die ook voor het onderzoek werd gebruikt. In deze vragenlijst werd gevraagd naar juist die aspecten die een rol spelen bij kwetsbare mensen en het meedoen in de samenleving, zoals eenzaamheid, participatie en regie over eigen leven. Het aantal vragenlijsten dat per pilot is afgenomen bij kwetsbare burgers loopt erg uiteen. Het streven was 30 per pilot. In totaal zijn er 101 vragenlijsten afgenomen, de resultaten daarvan zijn te zien in het volgende hoofdstuk.

De kwetsbare mensen

Doelgroep: wat is kwetsbaarheid?

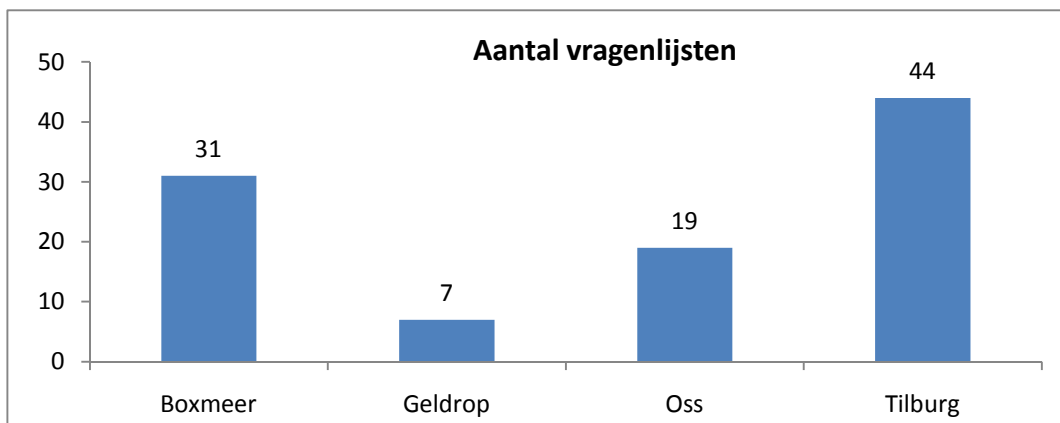
De vier pilots hebben met behulp van focusgroeps gesprekken hun doelgroep van kwetsbare mensen gedefinieerd. De overeenkomsten in doelgroep over de vier pilots zijn als volgt:

- **Volwassenen**
De doelgroep betreft vooral volwassenen (globaal: 16+), omdat in veel gemeenten rond jeugd en gezin al netwerkoverleggen functioneren.
- **Sociaal participeren**
Het gaat vooral om mensen die steun nodig hebben om sociaal te kunnen participeren. Dit kunnen onder mensen zijn met fysieke, verstandelijke of psychische beperkingen, maar ook mensen zonder een beperking of indicatie.
- **“Niet plus gevoel”**
Men richt zich op mensen over wie een “niet plus gevoel” bestaat en waarvoor bemoeizorg (nog) niet aan de orde is. Voor veel kwetsbare groepen in de samenleving bestaan al extra voorzieningen en intersectorale netwerken. Vaak gaat het om kwetsbare groepen die overlast veroorzaken, zoals dak- en thuislozen of drugsverslaafden. Er is binnen dit project voor gekozen om deze groepen niet mee te nemen, aangezien hier al de nodige voorzieningen voor zijn getroffen.
- **Speciale aandachtsgroepen**
Binnen een aantal wijken wordt specifieke aandacht besteed aan mensen die hun begeleiding verliezen door de AWBZ-pakketmaatregel, aan ouderen, en aan licht verstandelijk gehandicapten.
- **Oud en nieuw**
De doelgroep bestaat zowel uit bekende als nieuw op te sporen cliënten.

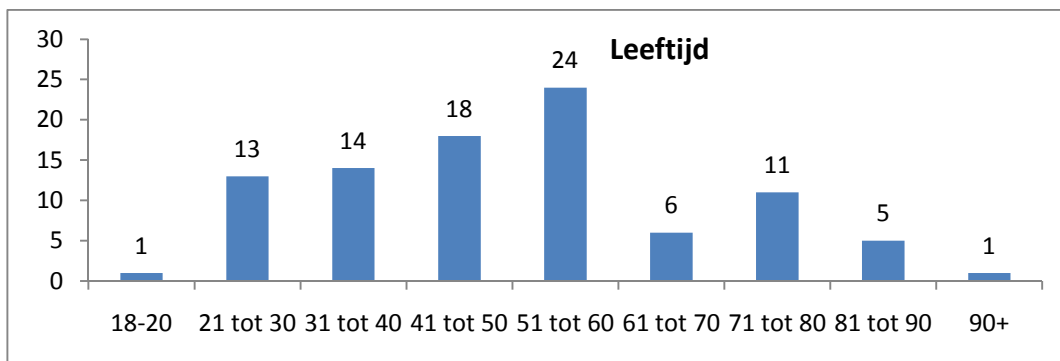
Kwetsbare mensen in beeld

Hieronder volgen de belangrijkste resultaten uit de vragenlijsten die bij de kwetsbare burgers zijn afgenomen. Het gaat om de 101 vragenlijsten in totaal, verspreid over alle vier de pilots. De kwetsbare mensen hebben de antwoorden op de vragen zelf gegeven. Over het algemeen zijn er meer vrouwen dan mannen betrokken bij het project (57% vs 43%). De meeste mensen waren alleenwonend (60%) en laag opgeleid (65%). Hieronder volgen enkele figuren waarin de karakteristieken van de 101 kwetsbare burgers die de vragenlijst hebben ingevuld worden weergegeven. De figuren geven aantallen weer.

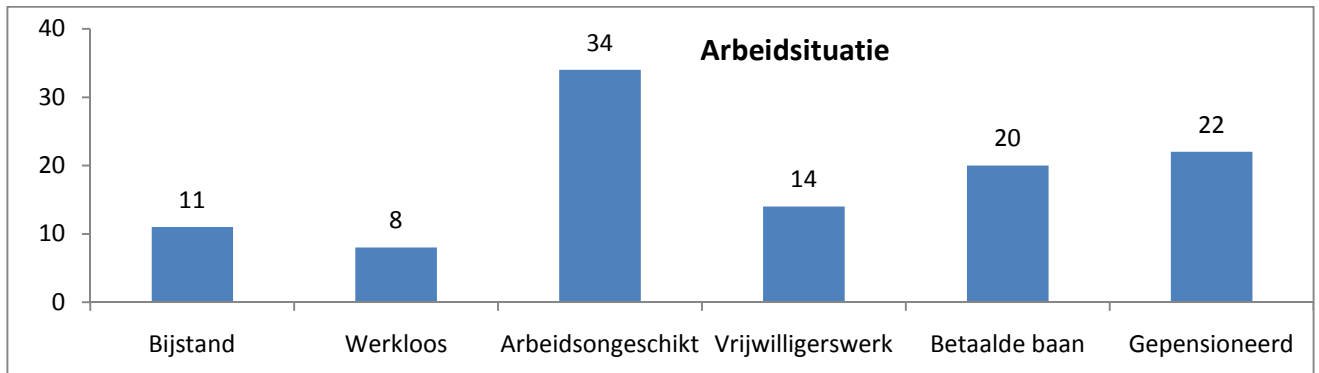
De groep kwetsbare burgers die is bereikt met het project in totaal, laat zien dat het gaat over mensen die aangeven eenzaam te zijn, problemen hebben met participatie en die zichzelf op meerdere levensgebieden als kwetsbaar beschouwen.



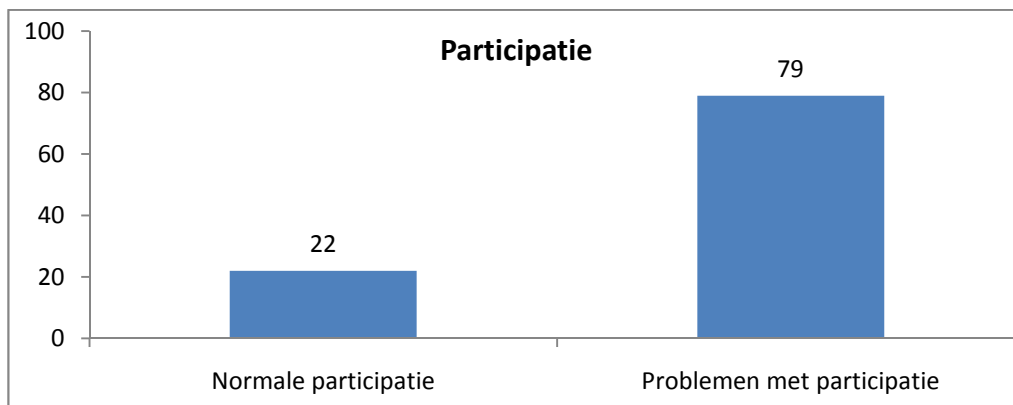
Het aantal kwetsbare mensen dat door het project werd bereikt verschilde per pilot. Het aantal vragenlijsten dat per pilot werd ingevuld door kwetsbare mensen liep uiteen van 7 in Geldrop tot 44 in Tilburg.



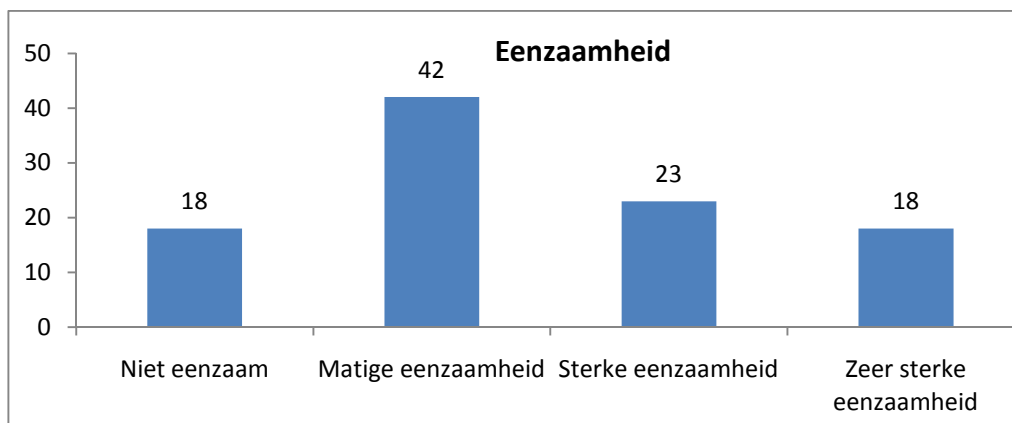
De gemiddelde leeftijd van de kwetsbare mensen was 51 jaar. Zoals te zien is in de figuur, zijn er ook een aantal ouderen betrokken.



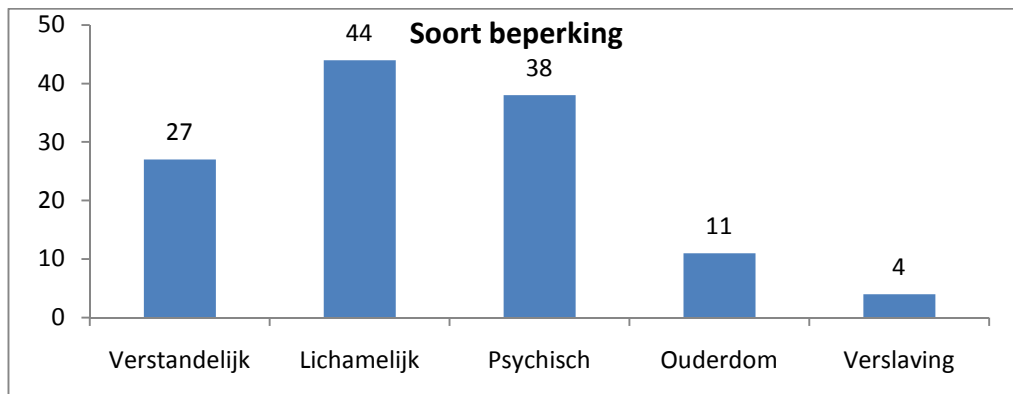
De meeste mensen gaven aan geen betaalde baan te hebben (74%). Toch gaven veel mensen aan vrijwilligerswerk te doen (14%), en 20% had wel een betaalde baan.



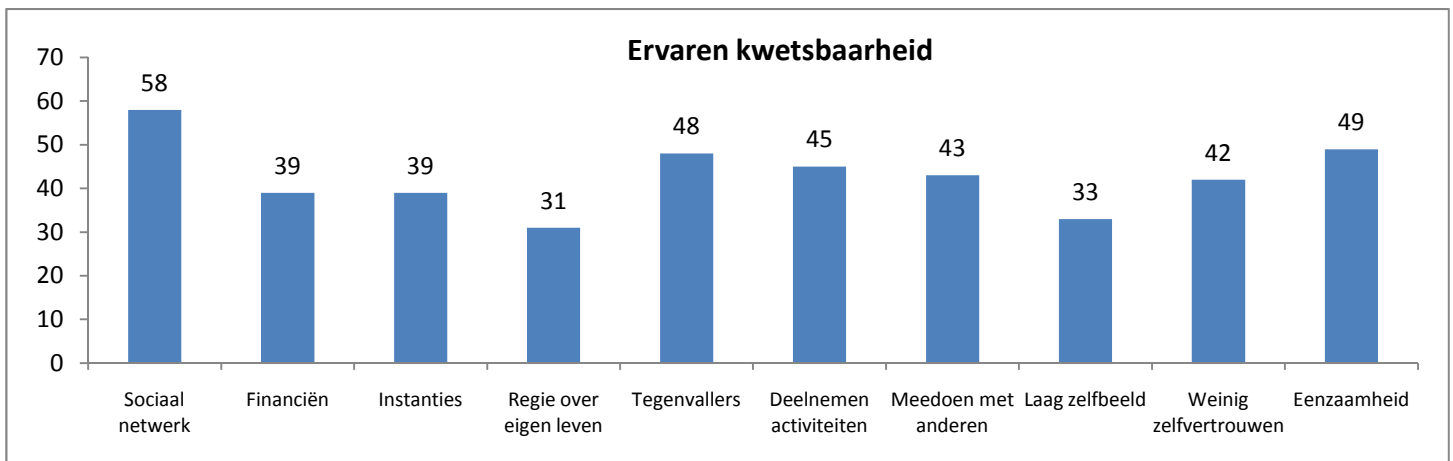
Ruim driekwart van de mensen gaf aan problemen te hebben met participatie. Onder participatie werd uiteenlopende zaken verstaan zoals werk, deelnemen aan sociale activiteiten, openbare gelegenheden bezoeken en het helpen van andere mensen.



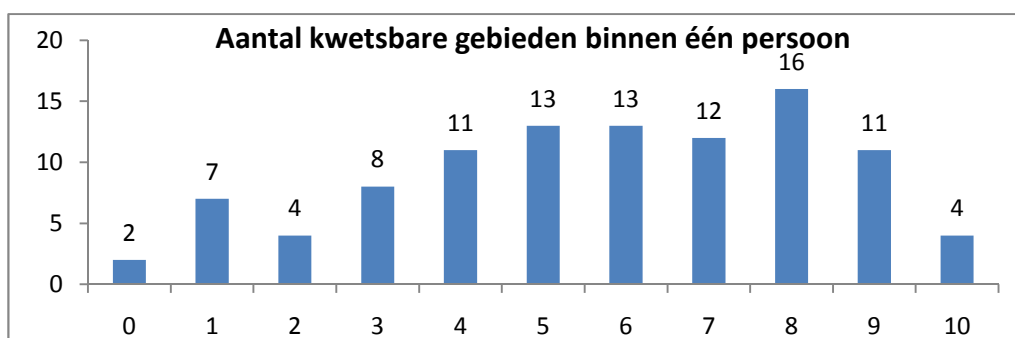
Veruit de meeste mensen gaven aan in zekere mate eenzaam te zijn (83%). Ongeveer een op de vijf mensen (18%) gaf zelfs aan zich zeer sterk eenzaam te voelen.



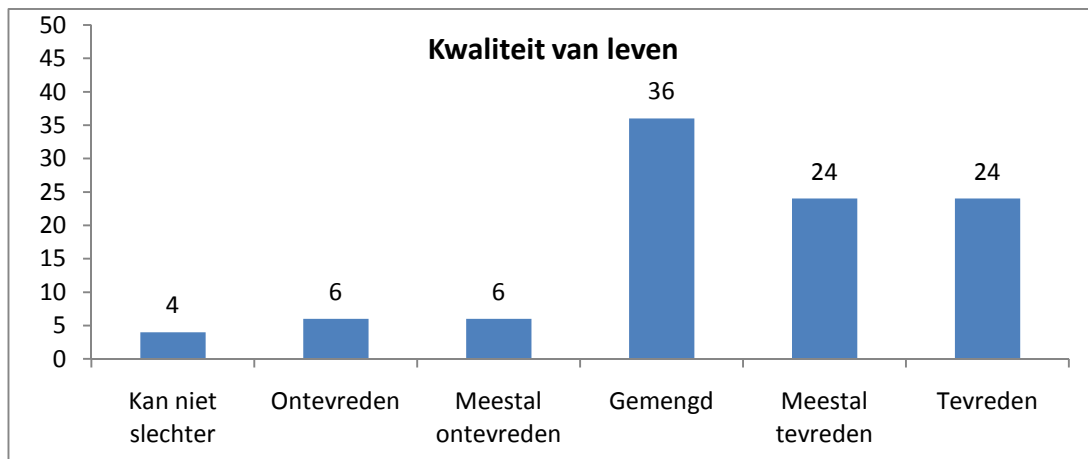
Mensen met diverse vormen van beperking hebben deelgenomen aan het project. Mensen konden meerdere beperkingen tegelijkertijd aangeven, waardoor het totaal op meer dan 100% kon uitkomen.



De kwetsbare mensen gaven aan zichzelf op vele uiteenlopende gebieden kwetsbaar te voelen. Meerdere antwoorden waren op deze vraag mogelijk, waardoor het totaal oploopt tot meer dan honderd procent.



Zoals hierboven beschreven staat, konden mensen meer dan één antwoord geven op de vraag op welke gebieden ze zichzelf als kwetsbaar beschouwen. Deze figuur laat zien dat de meeste mensen (16) maar liefst 8 verschillende gebieden aangaven waarop ze zichzelf kwetsbaar vonden.



Over hun kwaliteit van leven gaf bijna de helft van de kwetsbare mensen aan dat ze altijd of meestal tevreden waren (48%). De meeste mensen gaven aan dat ze soms tevreden, soms ontevreden waren (gemengd).

Professionals aan het woord

Aan alle wijkteamleden werd, aan de hand van stellingen, in het begin van het project gevraagd naar hun verwachtingen van het project. Aan het einde van het project werden de wijkteamleden nogmaals gevraagd om te reageren op dezelfde stellingen, maar dit keer werd gevraagd naar ervaringen in plaats van naar verwachtingen.

Uit de resultaten blijkt dat de verwachtingen ten aanzien van het project hoog gespannen waren. De realiteit bleek echter moeilijker dan verwacht. Aan het einde van het project waren de wijkteamleden nog steeds positief, maar minder positief dan aan het begin van het project. De wijkteamleden gaven wel aan dat ze aan het eind van het project minder negatief zijn gaan denken over de huidige ondersteuning van kwetsbare burgers uit de wijk, vergeleken met aan het begin. De stellingen waarop een verschil werd gemeten tussen verwachting en ervaring staan hieronder weergegeven.

ik denk dat...	Gemiddelde score	
	Meting 1	Meting 2
Samenwerking		
Professionals van verschillende organisaties veel van elkaar kunnen leren	4.79	4.17
Professionals van zorg en welzijn veel van elkaar kunnen leren	4.79	4.13
Meer samenwerking met andere professionals en vrijwilligers zal zorgen voor meer werkplezier	4.46	3.53
Onderlinge concurrentie samenwerking tussen organisaties in de weg staat	3.95	3.10
Wijkgericht werken		
Professionals en vrijwilligers veel van elkaar kunnen leren	4.69	3.53
Bestaande voorzieningen in de wijk toegankelijk gemaakt kunnen worden voor kwetsbare mensen	4.51	3.37
Werken met kwetsbare mensen		
De kwetsbare mensen uit de wijk op dit moment optimaal worden ondersteund	1.87	2.43
De ondersteuning van kwetsbare mensen kan verbeteren door meer samenwerking met andere organisaties	4.72	3.93
Meer samenwerking met andere organisaties zal leiden tot meer deskundigheid bij mijzelf	4.67	3.87

- In totaal 69 ingevulde vragenlijsten; 39 vragenlijsten ingevuld aan het begin en 30 ingevuld aan het eind van het project
- De scores kunnen per stelling variëren van 1 (helemaal oneens) t/m 5 (helemaal eens)
- Een hogere score komt dus overeen met het in meerdere mate eens zijn met de stelling

Bevorderende en belemmerende factoren

Het project is vanaf het begin begeleid door actieonderzoek. De voortgang van de vier pilots werd gedurende de hele periode gemonitord. Een aantal bevorderende en belemmerende factoren is in kaart gebracht.

- **Leiderschap**

Een van de belangrijkste factoren die naar voren kwam was leiderschap. Leiderschapskwaliteiten – met name van de projectleider – bleken essentieel te zijn voor de voortgang van het proces. Dit gold zowel voor het werken op wijkniveau met kwetsbare mensen, als voor het komen tot intersectorale samenwerking. Sterk leiderschap bleek op al deze punten het proces te kunnen bevorderen door enthousiasme over te brengen, door de wijkteamleden te stimuleren en ondersteunen in hun nieuwe taken en door het project onder de aandacht te brengen bij anderen, binnen en buiten de eigen organisatie. Als leiderschapskwaliteiten werden o.a. een pro-actieve houding, doortastendheid, visie, sociale vaardigheden en motiverend vermogen gezien.

- **Pioniersmentaliteit wijkteamleden**

Ook competenties van de wijkteamleden kwamen naar voren als belangrijke factor voor de voortgang van het project. Het ging dan vooral om competenties die te maken hebben met het durven uitproberen van nieuwe dingen, de zogenaamde pioniersmentaliteit. Omdat dit project een totaal nieuwe manier van werken inhield, was het belangrijk dat de wijkteamleden competenties hadden die dat mogelijk maakten, zoals flexibiliteit, nieuwsgierigheid, netwerkvaardigheden, etc. Een essentiële voorwaarde om te kunnen pionieren, was de ondersteuning van deze pioniersmentaliteit door de eigen leidinggevende van het wijkteamlid. Deze leidinggevende moest de professional de ruimte geven om te werken op een andere manier, zelfs wanneer deze nieuwe manier van werken niet direct binnen de eigen organisatiestructuur leek te passen.

- **Organisatiestructuren**

Er is gebleken dat de nieuwe manier van werken niet altijd direct leek te passen binnen de bestaande organisatiestructuren. Zo waren er bijvoorbeeld problemen met het verantwoorden van uren inzet in het project, die niet direct geboekt konden worden. Ook wat betreft financiering zijn problemen opgetreden. Een voorbeeld hiervan is de verschuiving van AWBZ-gefinancierde zorg naar Wmo-gefinancierde activiteiten. Organisaties lopen het risico om inkomsten kwijt te raken wanneer bestaande activiteiten ruimer toegankelijk worden gemaakt voor kwetsbare burgers zonder indicatie. De wrijving die dit op kan leveren is niet bevorderlijk voor een duurzame samenwerking.

- **Bekendheid met de wijk**

Om goed wijkgericht te kunnen werken bleek bekendheid met de wijk essentieel te zijn. Het bleek dat slechts enkele wijkteamleden bekend waren met de wijk in kwestie. Bekendheid ging dan niet alleen over het aanbod van voorzieningen binnen de wijk die geschikt zijn voor kwetsbare burgers, maar ook over contacten met andere professionals en met vrijwilligers en het informele circuit in de wijk.

- Cliëntenperspectief centraal

Wijkgericht werken heeft niet alleen te maken met bekendheid met de wijk, maar ook met werken vanuit het cliëntperspectief. Wijkgericht werken houdt in het individu in zijn eigen leefomgeving centraal stellen. Een hulpmiddel om de kwetsbare burger centraal te stellen, en om de ondersteuningsbehoefte van deze persoon boven tafel te krijgen, is de vragenlijst geweest die de wijkteamleden hebben afgenomen bij de kwetsbare burgers.

- Empowerment visie in praktijk

Het werken met kwetsbare mensen bleek lastig te zijn voor veel wijkteamleden. Natuurlijk waren ze al bekend met hun eigen doelgroep, maar de verbreding naar een ruimere doelgroep van kwetsbare mensen in het algemeen bleek een lastige klus. Een bevorderende factor voor het werken met kwetsbare mensen was het toepassen van de empowerment visie. Dit houdt in dat professionals zo veel mogelijk aansluiten bij wensen en mogelijkheden van mensen zelf, in plaats van hen te benaderen op basis van hun kwetsbaarheid of beperking. Voorbeelden hiervan zijn o.a. het aansluiten bij de talentenbank, het creëren van laagdrempelige activiteiten waardoor mensen elkaar kunnen ontmoeten en het betrekken van kwetsbare mensen bij de organisatie van evenementen.

- Moeizame overgang van 'zorgen voor' naar 'ondersteunen van' mensen

Tijdens het proces bleek dat veel wijkteamleden vanuit hun professie gewend waren om te denken voor mensen, in plaats van aan ze te vragen wat hun wensen en behoeften zijn. Deze omslag was voor veel wijkteamleden lastig te maken, omdat het een totaal andere manier van denken was dan ze gewend waren.

De basis is gelegd...

Deze projectfase heeft twee jaar in beslag genomen. In deze twee jaar zijn er belangrijke lessen geleerd voor de toekomst. Het doorbreken van oude en vertrouwde werkwijzen is moeilijk, zeker als er weinig organisatorische en financiële ruimte voor is. Het project kwam dan ook langzaam tot stand. Dit is niet verrassend omdat uit de literatuur blijkt dat een samenwerkingsproces wel 5 tot 15 jaar kan duren voordat het echt tot stand is gekomen. Omdat dit project ging over het veranderen van werkwijzen, en het komen tot een duurzame intersectorale samenwerking tegelijkertijd, is het niet verrassend dat het proces na twee jaar nog niet voltooid is. De wijkteamleden zijn na de eerste ervaringen met het project nog altijd enthousiast, ook al zijn ze wat minder positief dan voor de start van het project. Ze zijn door hun ervaringen realistischer geworden. Dat ze na een lastig traject nog altijd enthousiast zijn over de nieuwe manier van werken is een positief resultaat van de eerste fase van het project. De verschillen in aanpak en voortgang tussen de vier pilots hebben ook belangrijke inzichten opgeleverd. Het blijkt dat alle drie de aspecten van het project even belangrijk zijn, namelijk samenwerking, werken op wijkniveau en werken met kwetsbare mensen. Per pilot is het verschillend welk aspect het best ontwikkeld is. Alle pilots hebben hun eigen sterke punten. De aspecten waarop de minste voortgang is geboekt tijdens het project behoeven de meeste aandacht voor de toekomst.

Bijlage: Resultaten specifiek voor pilot 'Samen meer in Boxmeer'

Doelgroep: wat is kwetsbaarheid in Boxmeer?

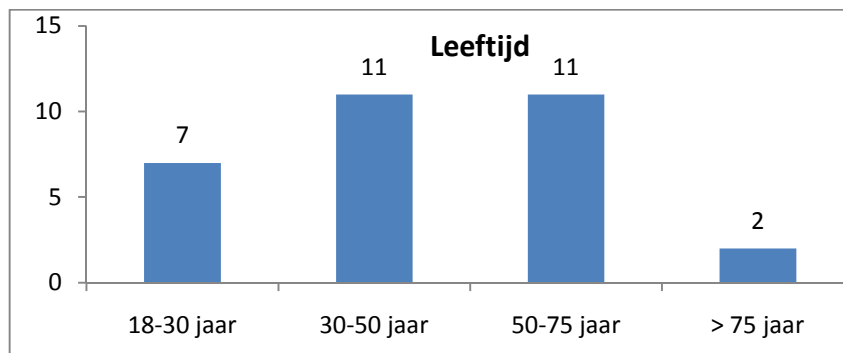
De doelgroep voor de pilot 'Samen meer in Boxmeer' werd door de wijkteamleden als volgt gedefinieerd:

- Volwassenen (leeftijd 16+)
- Groep mensen die uit de AWBZ valt
- Chronische zieken
- Mensen met een lichamelijke beperking
- Mensen met licht depressieve klachten (16% van de bevolking)
- De ouder wordende mens waar iemand een "niet plus gevoel" bij heeft. (Denk bijvoorbeeld aan ouderen die (nog) geen diagnose dementie hebben)
- Allochtone ouderen.

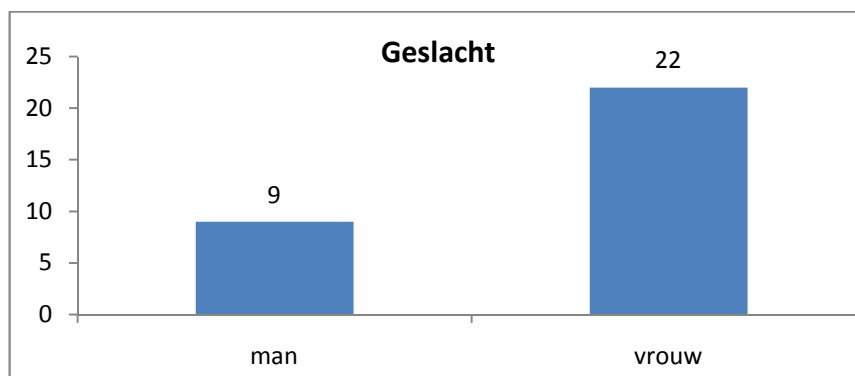
Kwetsbare mensen in beeld: Boxmeer

Het wijkteam in Boxmeer is erin geslaagd 31 kwetsbare mensen te includeren. De resultaten uit de vragenlijsten lieten zien dat het wijkteam een doelgroep heeft bereikt die op meerdere punten overeenkomt met de doelgroep zoals die aan het begin van het project is geformuleerd (chronisch zieken, ouderen). De groep kwetsbare burgers die werd bereikt gaf aan problemen te hebben met participatie, eenzaam te zijn, en zichzelf op meerdere gebieden aan te duiden als kwetsbaar.

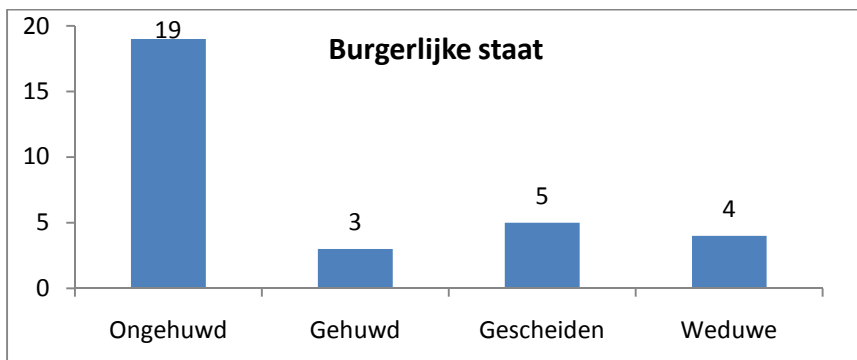
Onderstaande grafieken geven de karakteristieken weer van de 31 kwetsbare burgers die in Boxmeer de vragenlijst hebben ingevuld. De grafieken geven aantallen weer.



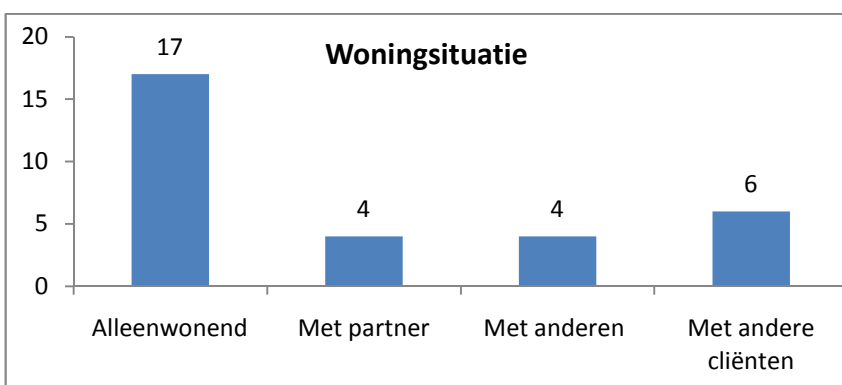
De kwetsbare mensen binnen de pilot van Boxmeer lieten een spreiding zien van leeftijden. 41% van de mensen was ouder dan 50 jaar.



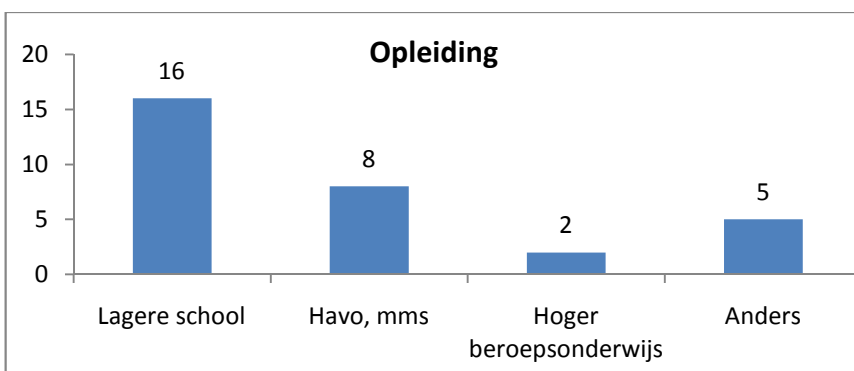
Er waren meer vrouwen dan mannen betrokken bij het project.



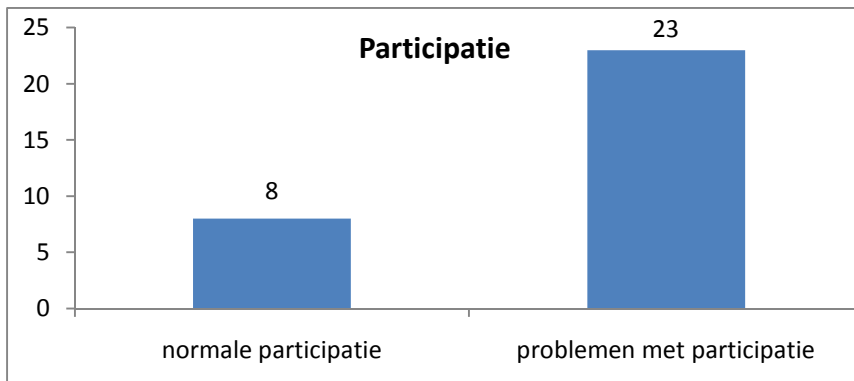
Ook in Boxmeer waren de meeste mensen ongehuwd.



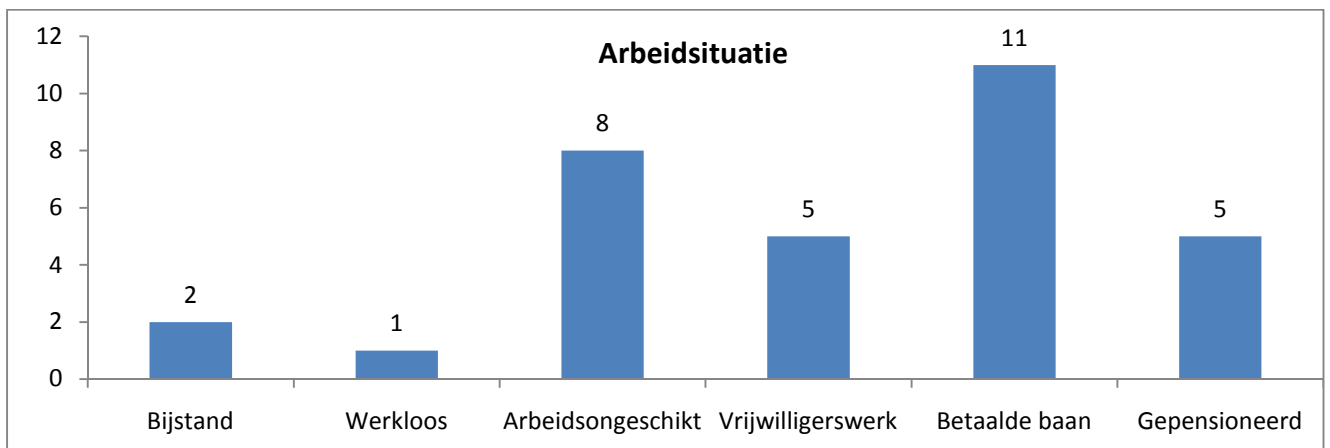
Ruim de helft van de mensen woonde alleen.



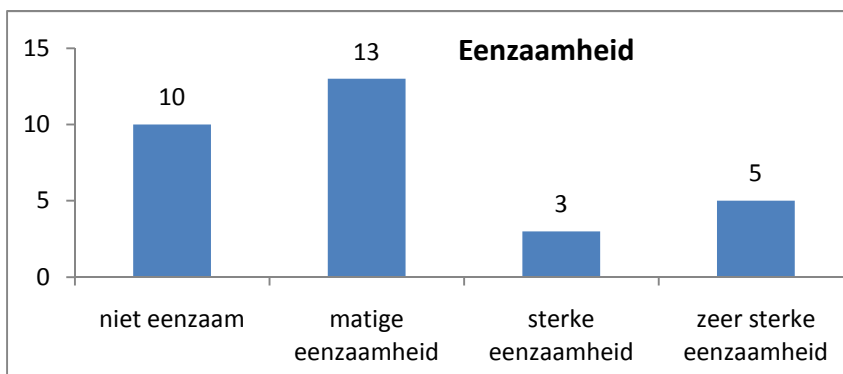
De helft van de mensen had een lagere opleiding (lagere school, lager beroepsonderwijs, mavo, vmbo, (m)ulo).



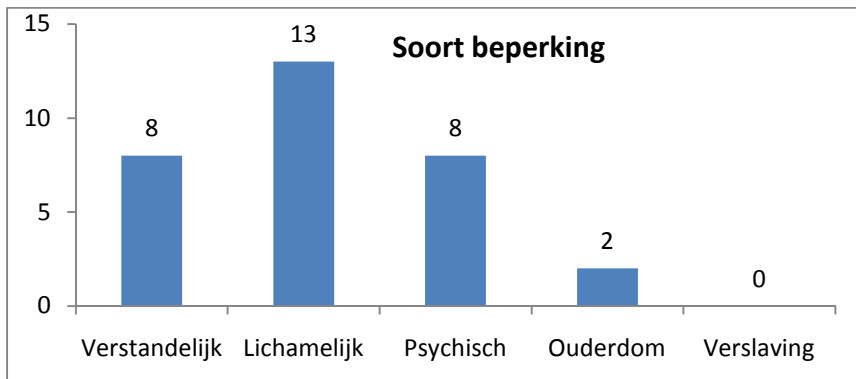
Driekwart van de mensen gaf aan problemen te ervaren met participatie.



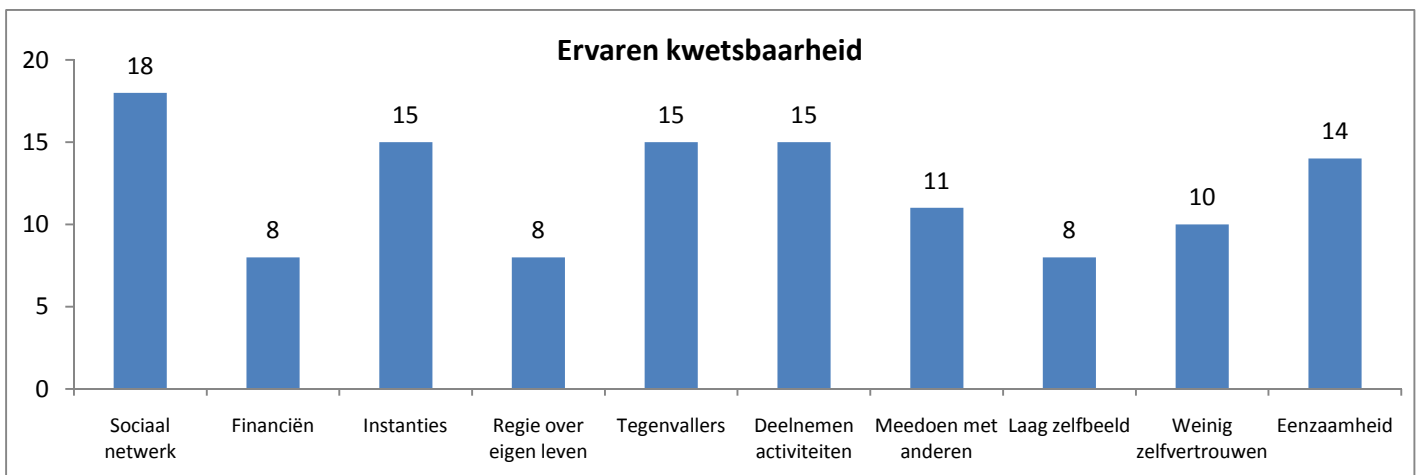
De meeste mensen gaven aan een betaalde baan te hebben.



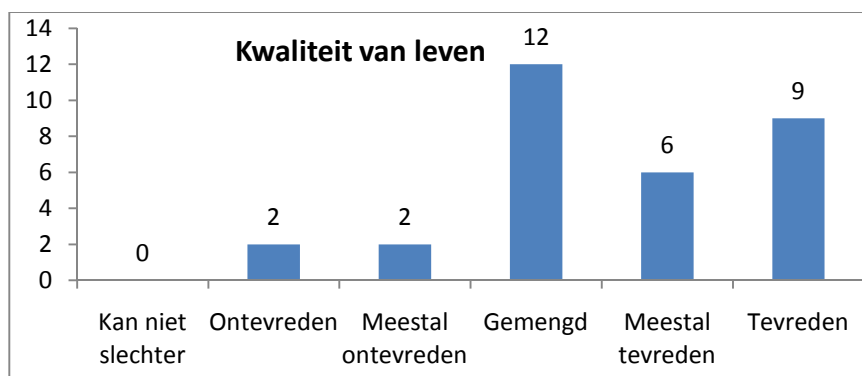
Bijna driekwart van de mensen gaf aan dat ze eenzaam waren. Een kwart was sterk of zeer sterk eenzaam.



De doelgroep liet een spreiding zien van verschillende soorten beperkingen. De meeste mensen gaven aan een lichamelijke beperking te hebben.



De kwetsbare mensen gaven zelf een gevarieerd beeld aan van gebieden waarop ze zichzelf als kwetsbaar beschouwen.



De meeste mensen gaven aan dat ze niet tevreden en niet ontevreden waren (gemengd). Bijna een derde van de mensen gaf aan tevreden te zijn met hun kwaliteit van leven.

Professionals aan het woord in Boxmeer

Aan alle wijkteamleden werd, aan de hand van stellingen, in het begin van het project gevraagd naar hun verwachtingen van het project. Aan het einde van het project werden de wijkteamleden nogmaals gevraagd om te reageren op dezelfde stellingen, maar dit keer werd gevraagd naar ervaringen in plaats van naar verwachtingen.

De resultaten uit Boxmeer lieten in grote lijnen dezelfde resultaten zien als de resultaten van alle pilots bij elkaar. Over het algemeen was er aan het einde van het project nog steeds veel enthousiasme bij de wijkteamleden, al waren ze iets minder positief dan aan het begin. De stellingen waarop een verschil werd gemeten tussen verwachting en ervaring staan hieronder weergegeven.

ik denk dat...	Gemiddelde score	
	Meting 1	Meting 2
Samenwerking Professionals van zorg en welzijn veel van elkaar kunnen leren	5.00	4.12
Wijkgericht werken Professionals en vrijwilligers veel van elkaar kunnen leren	4.67	3.50
Bestaande voorzieningen in de wijk toegankelijk gemaakt kunnen worden voor kwetsbare mensen	4.50	3.00
Werken met kwetsbare mensen De ondersteuning van kwetsbare mensen kan verbeteren door meer samenwerking met andere organisaties	4.83	3.50
Meer samenwerking met andere organisaties zal leiden tot meer deskundigheid bij mijzelf	5.00	3.50

- In Boxmeer zijn de vragenlijsten ingevuld door 6 wijkteamleden aan het begin en door 8 wijkteamleden aan het eind van het project.
- De scores kunnen per stelling variëren van 1 (helemaal oneens) t/m 5 (helemaal eens)
- Een hogere score komt dus overeen met het in meerdere mate eens zijn met de stelling

Bevorderende en belemmerende factoren in Boxmeer

In Boxmeer was het wijkteam aan het einde van het project nog altijd positief over de nieuwe manier van werken. Dit was een opvallend resultaat, aangezien de projectleider een tijd lang is uitgevallen en leiderschap als een van de belangrijkste bevorderende factoren uit de evaluatie naar voren kwam. Dit betekent dat zelfs bij het wegvallen van een belangrijke drijvende kracht als de projectleider, de wijkteamleden hun enthousiasme niet verloren hebben. Van de drie aspecten van het project was het wijkgericht werken het minst van de grond is gekomen. Dit was vooral te wijten aan het gebrek aan ogen en oren in de wijk. Het wijkteam heeft zelf al sinds de start van het project aangegeven dat dit een aandachtspunt was. De recente toevoeging van een opbouwwerker aan het wijkteam lijkt een goede zet om dit aspect van het project meer handen en voeten te geven. Ook werden via deze opbouwwerker concrete activiteiten samen met de doelgroep opgezet, waardoor ook het aspect werken met kwetsbare mensen een nieuwe impuls heeft gekregen. Het aspect van samenwerking krijgt in de toekomst wellicht een duurzaam karakter vanwege opname van het wijkteam in het 5-hoeksoverleg.